

TREMTHYAS

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SAJUNGOS LEIDINYS

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

Nr. 14(71)

1992 m. liepa

Kalp pasirengimė Lietuvos Seimo rinkimams

Liepos 11 d. Kauno savivaldybės rūmuose vyko Sajungos tarybos narių bei rajonų skyrių pirmmininkų konferencija. Prieš svarstant pagrindinių dienovartiklų klausimą, kai pasirengime Lietuvos Seimo rinkimams, kądži tarė konferencijos svečias akademikas Alfredas Smailys. Jis apžvelgė dvi dienas Suomijos sostinėje vykusį ESBK subdienišio lygio rinkimą, kuriamas dalyvavo daugiau kaip 50-ies šalių vadovai, trumai apibūdino Didžiojo septyneto suvietkimo Münchene reikmę Europos saugumo ir bendradarbiavimo plėtotei bei Lietuvos galimybes stiprinti savo neprisklausomos savaran-

kiliokas valstybės pamatus. Pranešėjas pakomentavo Lietuvos parlamento sprendima dėl būsimų Seimo rinkimų ir išraiškė susirūpinimą, kad pagal militarija, rinkimų sistema vykstančioje kandidatų kovoje gali i Seimo patakti ir priešiški Lietuvos neprisklausomybei asmenys.

Aptarė rinkimų i Lietuvos Seima organizacinius klausimus, konferencijos dalyviai išklausė tarybos nario Jurgio Oksos parengtą Sajungos kandidatų kėlimo i Lietuvos Seimo narius tvarka, pasižadėjimą ir rinkėjų priesakus, pakoregavo ir priėmė balsus dauguma.

Vanda PODERYTĖ

Patvirtinta
Sajungos tarybos ir skyrių pirmmininkų konferencijos
Kaune 1992 m. liepos 11 d.

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos taryba

Al., Jonas Petraitis, susipažines su Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos rinkimų programos nuostatomis, Dievo ir Šmonių aktivizmoje iškiliausiai pasižadėjo:

jei busi išrinktas i Lietuvos Respublikos Seimą, ištikimai ir nenukryps tamai laikytis Neprisklausomybės idėjų ir Sajungos programos.

jei iškiliausiai mūsų idėjai ir nuostatos, Sajungos suvakaivinimo ar tarybos ir skyrių pirmmininkų konferencijos sprendimui privalau pats savanoriškai atsiaskyti Seimo nario mandato.

Jonas Petraitis
1992 00 00

P.S. Pasižadėjimas rašomas savo ranka.

Valstybės Dienos amžius

Antibolševikinio ir antinacistinio pogrindžio dalyviai, politiniai kaliniai ir tremtiniai labai gerai žino Vasario 16-osios reikmę. Ji įaugusi į senosios kertos piliečių sąmonę. Jos nelėšė nei mirčia, nei lageriai, nei tremty. Bet itai įstatymu liepos 6-oji paskelbta Valstybės diena. Prieš 74-erius metus Lietuvos valdovas Minidaugas buvo vainikuotas karaliaus karūna. Istorikai nuillostė laiko dulkes ir akivaizdžiai parodė, kad pagal nusistovėjusią Vakaruose tradiciją mūsų valstybės pradžia reikia skirti nuo 1251-ųjų metų. Galime pagrįstai džiaugti, jog esame sena Europos tauta, seniai sukūrusi savo valstybę. Tai ypač svarbu suvokti darbar, kai vis dažniau pasigirsta piltų balsų iš Rytų. Jie mėgina tvirtinti esą Lietuva, o ir visas Pabaltiją, tėra atskilusios Rusijos imperijos gubernijos, kurios vis tiek buvo sugražintos "džiajai deržavai". Žmonės, pakelę dviejų okupacijų smurta, ir patyčias, yra užgrūdinti. Jų tvirti išitkinimai jau seniai tapo moraliniu tautos atgimimo pagrindu. Visą dešimtmétį trukęs sunkus partizaninis karas su iki dantų ginkluotomis okupacijos kariuomenėmis divizijomis tik patvirtino tautos pasiryžimą atkurti neprisklausomą valstybę. Todėl rezistentai, politiniai kaliniai, tremtiniai turėtų pirmieji parodysti ir Liepos 6-osios svarbą mūsų visuomenei. Maža to, Liepos 6-oji, Vasario 16-oji ir Kovo 11-oji įventės, sietinos į vienam, Valstybė buvo sukurta XII amžiuje, o po to du kartus atkurtą. Tenestebina mūsų ši naujovė. Tada Valstybės Diena nebuvė švenčiama.

Edmundas SIMANAITS

Ta pačia proga norėčiau pakviesi "Tremtinio" skaitojojus i Valstybės muzieju Vilniuje. Ten veikla didele, kruopličiai parengta paroda "Pažink save prieš - komunizmą". Paroda, parengta išvystojus lietuvių. Ji apkeliau daugelį žalių. Iškiliausiai lietuvių sugebėjo parodyti žmonijai tikrąj komunizmo veidą. Ten ir Rainių miškelio aukos, Panevėžio, Červenės žudynės, tu baisybų ideologai ir vyriausieji vykdytojai. Genocido parodos idėja kilo apie 1960 metus. Vieinas iš šios parodos rengėjų, Domas Adomaitis rašo: "Patriotinės lietuvijos spauda, Lietuvos Katalikų bažnyčios kronika, genocido paroda išliko amžiams ir liudy, ką Lietuvos gyventojai išgyveno Vokietijos nacių ir Rusijos komunistų okupacijose". Parodos tekstai išsamūs, tačiau jie parašyti anglų kalba. Dabar, kai paroda vienosi laikams atkeliau i Lietuvą, iškiliausiai bus parengtas ir lietuviškas tekstas. Ši paroda puikiai parodo, kokia kaina atgauna neprisklausomybę. Labai naudinga būtų šia parodą pamatyti ir visiems be jokių išimčių AT deputatams, o ypač kai riešiemis ir kairuojantiems. Kiekvienas stendas šauktė šaukia, kad desovietizacijos įstatymas yra vienas iš labiausiai reikalingų įstatymų mūsų atskirkusiai Valstybei, mūsų smartai pasiligojusiai visuomenei.

Tūlas deputatas gali kai ko ir "nepamatyti", tačiau gautas mandatas įpareigoja ji tarnauti Lietuvos Respublikai, taigi, mąstyti.

Patvirtinta
Sajungos tarybos ir skyrių pirmmininkų konferencijos Kaune 1992 m. liepos 11 d.
Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos kandidatų i Lietuvos Respublikos Seimo narius kėlimo tvarka

1. Kandidatu i Seimo narius gali būti Lietuvos Respublikos piliečiai, turintis pilietybės teise pagal 1938 m. Konstituciją, nebuves komunistų partijos nariu, repressinių okupacinių valdžios struktūrų (teismu, prokuratūros, milicijos, saugumo) darbuotoju ar agentu.

2. Pretendentus i kandidatus gali siūlyti savo miesto ar rajono skyrius tarybai iškylėjančios Sajungos narys iki liepos 20 d.

3. Pretendentas pateikia skyrius tarybai raštikliai sutikimą, balotruotiis rinkimuose i Seimą, pasižadėjimą laikytis Sajungos rinkiminės programos, užpildyta kandidato i Seimo narius anketa, nustatyto pavyzdžio autobiografią ir tris fotografijas.

4. Skyrius taryba skiria trijų asmenų komisijas patikrinti pretendento anketinius duomenis. Susipažinus išvadomis, taryba apvarsto kandidatūras ir joms pritarusių skyrius visuotiniam susirinkimui ar konferencijai.

5. Skyrius susirinkimas ar konferencija iki rugpjūčio 3 d. atvirai balsavimui paprasta balsų dauguma tvirtina pretendentų kandidatūras ir ju-

nei, kartu su susirinkimo protokolo lėša bei 4-ame punkte nurodytais dokumentais iki rugpjūčio 10 d. pristato i Sajungos centro tarybos rinkimų stabą.

6. Skyrius konferencijos ar vienotinio susirinkimo patvirtinti pretendentai sumoka vieno vidutinio mėnesinio atyginimo dydžio užstata, kurį perveda i Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos centro tarybos sąskaitą su prioratu: "Rinkimų stabai". Pretendentui atsiaskius balotruoti ar atsiardus iki šiandien jo kandidatūrai keli rinkimų stabas sprendžia aplie užstato ar jo dalies giminimą.

7. Centro tarybos rinkimų stabas skyrius pateikus pretendentų dokumentus perduoda parlamentinės komisijos KGB veiklai tirti pirmmininkui B. Gajauskui pilietiniam lojalumui patikrinti.

8. Gavus B. Gajausko komisijos išvadas dėl pretendentų lojalumo, centro taryba iki rugpjūčio 14 d. išvadina Sajungos suvaižinimą ar tarybos ir skyrių pirmmininkų konferenciją galutinai tvirtinti pretendentų kandidatūras ir rinkimų stabas.

9. Centro taryba, B. Gajausko komisijai pritarus, gali siūlyti suvaižinimui ar konferencijai tvirtinti ir pilnomas kandidatūras.

10. Suvaliavimo ar konferencijos delegatai slaptu balsavimu paprasta balsų dauguma pareiškia savo nuomonę dėl kiekvieno pretendento kandidatūros, rinkiminės biuletnyje nurodydam iš eilės numerį Sajungos kandidatų sąrašą.

11. Sudarus koaliciją su kitomis sejungomis, partijomis ar judėjimais, kandidatų vienmandato rinkiminės apygardos vieta, jo eilės numerį bendrame koalicijos kandidatų sąraše ar pasiraikiama iš rinkiminės kovo sprendžia centro tarybos rinkimų stabas, atsižvelges i pretendentų pageldavimuis ir sudeinėjimuis su kitais koalicijos nariais.

12. Sajungos kandidatas, išrinktas Seimo nariu pagal mažoritarinę ar proporcinę rinkimų sistemą, privalo nenukryptamai laikytis suvaižinimo ar konferencijos patvirtintos rinkimų programos nuostatų. Seimo narys, nesilaikantis šių nuostatų, suvaižinimo ar konferencijos sprendimui privalo pats atsisakyti mandato.

UŽSIENIEČIAI APIE MUS

Dabar Lietuvoje yra didžiulė netvarka - tiesiog chaosas, Lietuvos Neprisklausomybė balansuoja ant peilio ašmenų. O tas netvarkos priežastis - savavaliaujantis seimas. Dauguma dabartinio seimo narių yra buvusios komunistų partijos oficialiai ir neoficialiai nariai, kurie staiga "sudėmokratėj": kad nesimatyti raudonumo, kad būtų išvairiai, jie vadinais "kairiaisiais", "centristais" ir t.t. Visos tos partijos yra sukurto "nematomomo centro". Minėti parlamento, tuo partių narių šešių pajėgūs iš "centro" skilindančių muziką - čia į kaire, čia į dešinę, arba stovi vietoje.

Nežiurekite į tų partijų pavadinimus, o į tai, ką ir kaip jie daro. Pavydžiui, B. Nedzinskienė, būdama Toronte, Kanadoje, pasakė, jog Lietuvos vienos partijos

yra vienodos ir siekia to paties. O vis dėlto ji pati iš dešinės persoko į kaire. Taipogi ir E. Klumbys. Sakėsi esas krikščionis demokratas, o dabar jau išmestas iš šios partijos, nes persoko į kaire.

B. Nedzinskienė, paklausta, kas kontroliuoja seimą, atsakė, kad seimas yra kontroliuojamas paties seimo. Būtų labai gražu. Bet argi šis Lietuvos seimas neina prie tos pačios sistemos, kai buvo Sovietų sąjungoje, kur centro komitetas ir aukščiausioji taryba buvo nepajudinami? Seimas leidžia gerus įstatymus, bet kai V. Landsbergis ar G. Vagnorius bando juos įgyvendinti, tuoju seimas trukdo, o savivaldybės ir aukštieji valdinkai neklauso. Prezidentas ir premjeras neturi vykdomasios galios, o visos partijėles ir frakcijos su "nematomomo centro" palaima varo

Dabartinis seimas panašus i Lietuvos-Lenkijos seimą 18 a. pabaigose: posėdžiavo barėsi, nežiurejo Lietuvos reikalų, labiausiai jėms rūpejo asmeninis turtas, ambicijos, kol Kursija Lietuvą okupavo. O tada skubėjo pareikšti rusams lojalumą, kad tik jų turėtų neatimtų. Lietuviai tauta tada tada pateko į Rusijos vergiją 25-eriems metams, o vėliau - į sovietų vergiją.

Taigi dabartinis seimas yra kaip votis, gydoma žolelėmis ir šiltais nesiteriliavus kompresorėmis. O toji votis netik negyja, bet dar ir plečiasi. Todėl reikia ją skubiai išoperuoti. Lietuvos Nepriklausomybės atgimimas yra lyg stebuklas, bet jei neprisklausomybė būtų prarasta, ar dar tokiai stebuklas pasikartos?

Juozas ULECKAS

Ar
esate
nusikalte?

Ai vis tiek nesuprantu, kodėl buvę partizanai, tramtiniai ir politiniai kaliniai turi būti reabilituoti neprisklausomos Lietuvos? Kuo jie nusikalto savo tautai, Lietuvai? 1948 m. gelgės 22 d. iš Ukmergės raj. į Sibirą ištrėmė jauną partizanų būrio vadą Antano Stimburio-Tankisto žmoną Antaniną. Atskyre nuo mažutės dulkėlės. Varglė ten išbuvo devynis supuse metų. Per 1990 m. Kalėdas ji man rase: "...Lapkričio mėnesį mane reabilitavo. Sako, kad aš jau nenuiskiu. Tokie buvo laikai..."

Šių tiek nesuprantu, kodėl buvę partizanai, tramtiniai ir politiniai kaliniai turi būti reabilituoti neprisklausomos Lietuvos? Kuo jie nusikalto savo tautai, Lietuvai? 1948 m. gelgės 22 d. iš Ukmergės raj. į Sibirą ištrėmė jauną partizanų būrio vadą Antano Stimburio-Tankisto žmoną Antaniną. Atskyre nuo mažutės dulkėlės. Varglė ten išbuvo devynis supuse metų. Per 1990 m. Kalėdas ji man rase: "...Lapkričio mėnesį mane reabilitavo. Sako, kad aš jau nenuiskiu. Tokie buvo laikai..."

Nepalūžkite savo sunkiose pareigose. Linkiu jums ištvermės, stiprios sveikatos!

Odeta STIMBURIENĖ

Australija

Kanada

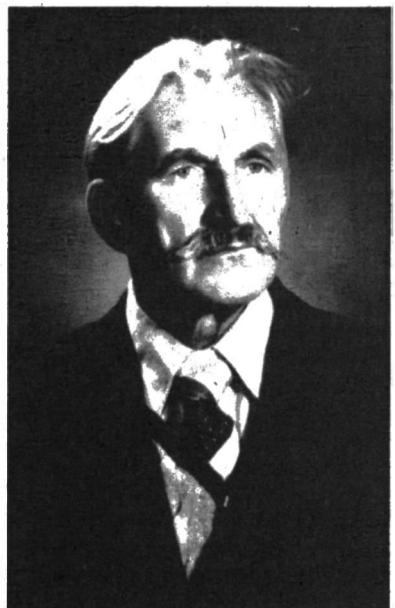
1992 m. liepa

TREMTINYS

2

Dar tebemylintiemis Lietuvą

Juozas ENČERIS

Kalbu į tuos, kuriems "patriotinio dopingo", pasak žurnalistu E.Kalino, dar nereikia, kurie ekonominį sunikumą ir politinės sumaištis akivaizdoje Lietuvą dar tebemylinti senamaiškai, maišoniškai. Taigi jie, savo gyvenimą paskyrę Tėvynę, dabar negali raimai žūrėti, kai "savi ir svečimi" rengiasi vėl mus pakisti po Ryto sparnu: ghumina, skaldo, priešina mūsų visuomenę, trukdo atkurti valstybingumą, kraštą valdyti, stengiasi įvairiais būdais diskredituoti nuožirdžiai Lietuvos labui dirbančius, nors patys per visa "seimokratijos" metų nėko konstruktyvaus nėra nuvelė.

Manau, kad "senimai", pris kuriu priekliktu ir save, remdamasis savo nikaudžiai karčia praeidimi, turi moralingą taip tą praeidžių patyrimą sudarbinti. Abi ta gyvenimo patirtį kaupdiant pradėjau juu nuo mažumės.

Gimiai 1914 m. Betygalos parapijoje, ūkininkų Seimoje. Prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui, atnaujėme tarpufronte. Vienoje Dubysos pusėje įstvirtindavo rusai, kitaip vokiečiai. Beteis Lietuvos žmonų plėčiai, nikojo ir vieni, ir kitai. Paskutinių kasinių atimtavavo. Sodybos kliudė taikliai šaudyt, tai jas nužlavė. Gyvenome apkasuose, vėliau išrengėme žeminių. Per dažnus miltinius bei rytmelinius durtuvų atakas žuvo nemaža ir tarpufronte gyventojų. Netekau broliuko ir sesurės. Vokiečiams nustū-

mus nuo Dubysos rusus, laikinai gyvenimus palengvėjo: plėčiai tik vien. Tačiau greitai į miškus priplūdo rusų "plienčikų" (karos balaistviu - pabėgėlių). Už menkaudžiai į rėmimą vokiečiai šaudė taikliai kalmo gyventojus. Sugauti ir kančiamai "plienčikai" 1917 m. išdavė ir mano tėvą, davusį liems puodynę pieno ir kepala duonos. Būtų sužaudė, jei motina jo nebūtų išpicksusi: nuvalė į Raseinius karro prokurorui pasikartą meitai ir šeles kepalus ragaliuo (mat tada pas vokiečius jau slautėjo bedas). Mirties buvusme pakėtė į kalėjimą iki gyvos galvos. 1918 m. Nepriskausoma Lietuva tokiem kaliniams atvėrė kalėjimų duris ir tėvas - vos gyvas - grįžo namo.

Kūrėmės, statėme, sunkiai vertėmes ir be galio daug dirbome. Gyvenimas pamažu pradėjo giedrėti. Mokėmės tik laisvu nuo darbo laiku. Buvo me darbūtus, doris ir dievobaimingi.

Mirtininkų kamerioje karštai miltiuoja, prafiliai Dievo ateistiškai. Nežinau kodėl, tačiau netrukus ta pats tribunolas mirties bausmę pažeitė 25-erių metų kategoros darbu. Kalėjau Karagandos Kengylageriuose, kur 1954 m. įvyko kalių sukilimai. Buvo tu įvykiai dalyvaujant liudininkų, mačiai daug sudarkei, tankų viktriai sutraukytu žmonių kūnus.

1956 m. išėjau į laisvę. Iškvietė į KGB būstinių, atkakliai buvau kartinkų verbuojuama tapti jų bendradarbe. Kai atsisakiau, išėjės karininkas pasakė: "Jei nenori mums dirbti,

visi inteligenčiai, kad tame saraše esanti mūsų žemė. Tėvelui patarė pasitraukti iš Sventosios. Mes taip ir padarėme: nutarėme bėgti į Svediją. Pasiėme būtiniausius daiktus, sedome į katerį ir leidomės į kelionę. Iš Sventosios į nežiną, plaukė daug žmonių. Netrukus mus sulaukė vokiečių karo laivas. Mirtis buvo šalia. Visus sulaukystosi pristatė į Rygos kalėjimą. Iš Rygos vokiečių buvome išveisti į reicho lagerius. Taigi jau valstyste susipačinėti su kalėjimu, lageriu. Tik tėvelui pavyko pasiekti Svedijos kranta, bet į Lietuvą grįžti jam nebebuvo lemta - mirė 1980 m.

Prisimena Palangos ir Kretingos gimnazijos pogrindininkai

"ilgai mus prisimins".

Tada aš dar nežinojau, kad KGB nedovanoja tems, kas atsisako sujaisių bendradarbiavusi. Netrukus tai patyrė savo kailių.

1956 m. sugrįžau į Palangą - savo žemyninę. Atrodė, kad visos kancios jau praėjo. Deja, po pušmečio KGB, nepateikės kuo kaitinimo, mane areštavo ir antra kartą ištrėmė į Tomsko sritį. Tik dabar supratau ankstesnius KGB karininkų grasinimus.

Vežama į antrąją tremtį, žvelgama į Palanga, bažnyčios bokito kryžių, verkių ir gržtų vilties nebeeturėjau. Bet mirti dar nebuvu lemta. Tomsko statybose dirbau be galio sunkiai, vėl kenčiau bado, šalti.

1959 m. grįžau į Palangą. 1989 03 30 Lietuvos Vyriausybė mane reabilitavo..."

Hitlerinio reicho ir Stalino-Berijos lagerių kalino Rūtos DAUDAIŠTĖS-ALEKSONIENĖS pasakojimas.

Hitlerui 1939 m. užgrobus mano giminę Klaipėda, su tevais apsigyvenome Sventojoje.

1941 m. birželį geri žmonės pranešė tėveliui, kad birželio 21-23 d. iš Sventosios uostu bus ištremti į Sibirą

Tą tytā aš nežinojau, kad su tėveliu išsiširkame amžinai. Vėliau karo audra mano žemą nubloškė į Čekoslovakiją, kur baigiantis karui patenkome į sovietų kariuomenės - enkaudėti nagus. Mus vežė į Sibiro lagerius. bet likimas mūsų pasigailėjo. Vienas sovietų karininkas, kapitonas, padėjo mūsų žemai pabėgti iš ezelono. Matyt, kapitonui pagaila į praužtų vežamų matamečių vaikų ir verkiantios mamytės.

1945 m. grįžome į Lietuvą, deja, neilgam. Po mano aresto 1949 m. mūsų su trimis mažamečiais vaikais išėjė į Krasnojarsko kraštą, kur patyrėme daug vargo, badą. Po daugelio vergovės metų grįžau į Lietuvą. Įėjau mokslių Palangos gimnazijoje. O čia mokytojai buvo pavyzdingi patriotai - atkakliai ugde Tėvynės mėle. Už tai buvo suimtas mokyklos direktorius A.Urbonas, mokytojai V.Jurevičius, A.Gudaitis, partizanė mokytoja Elena Gudaitė-Eglė ir kt. Neretai KGB išsivesdavo mokinius, likdavo tuštį į suolių. Prisimenu stalininio teroro auką - mokinį Steponą Skersį (jo motina nužude plėšikaujantys sovietų kareivai), mokinius brolius partizanus Grabiūs, išėjusius ginti Tėvynės ir nebe-gržtus.

Palangos gimnazijos pogrindininkų prisiminius užraše

Vytautas RIMGAILA (Pabaiga)

Stai pagavo partizana. Iš miško

(Nuksita / 3 ps.)

Visų tū dorybių mus mokė anot meto tautinė mokykla. (O Stalien mūsų jaunimą auklėja dar okupacijos sovietinės sistemos išugdyta mokykla.)

1918-1940 m. laikotarpiu nepriklausomoje valstybėje subrandinta tauta pajėgė išverti puse amžiaus trukusį sovietinį genocidą ir nepalūžusi atkurti vėl nepriklausomą demokratinę Lietuvą. Tiesa, ji dar ne ta, už kurią mūsų karta kovojo, o daugelis ir galvas padėjo. Bet mūsų Lietuvos vizija mes dar atkursime, pasimokėti iš praeities, būdami vieningi, dorovangi ir darbėtūs.

Metas suprasti, kad tarpusavio kivirčai, sumaištis geru keliu nenuves. Būdami nenuolaidūs, ambicingi, savo valstybingumo, tautos namu neatkursime. Pakrikšim vėl po balta sveta, kaip tos žydų biterės, naturejusios savo avilio... Taigi sukurkime pirmiausia tautai avili - namų-valstybę ir sutartinai į ji medu neškime.

"Seimokratijos" metas atakleidė tirkūstos krašto politikų veldus. Daugelis jų apvylė Tautos iklosčius. Jūs nedelsiant turi pakelti kitą, dorovangi patriotai, norintys ir sugabstantys tarnauti Lietuvai.

Pastarieji dvejai metai išrylikino ir asmenybes, doral, atkakliai dirbančias Lietuvos labui. Tai AT Pirmministas V.Landsbergis, Premjeras G.Vagnorius ir nemėža kitų.

Prosvietinės pseudoprofesoriai ir Tautos Idėjas išdavė atakilėliai, netrukdykite dirbtį doriems žmonėms!

Salin nuo valdžios, nuo vadovavimo visus komunistus! Tegu jie dirba kokį visuomenėi naudinga darba, bet neleiskime jiem vadovauti, nes komunistai visais laikais buvo mūsų valstybingumo priedai, Tautos duobėkai. Tokie jie ir liko.

Juozas ENČERIS

1946 m. rudenį įstoja į slaptą Ateitininkų organizaciją, vadovaujančią Bronės Kalvaitytę. Kėlėme sau griežtus reikalavimus, didžius tikslus, rašėme referatus. Skaitėme juos į aptarinėjome slaptuose susirinkimuose. Nutarėme rinkti aukas ir siuštį stūntinius į lagerius ir kalėjimus gimnazijos mokytojams ir mokiniams. Tačiau surinkti aukų ir pasiūsti stūntiniui nespėjome, nes brakidėjo areštai. Visi palankėme ryšius su partizanais, pagal išgales parūpindavome jiems knygų, žodynų. Iš partizanų gaudavome nelegaliuos spaudos, proklamacijų. Jas platiindavome.

1948 07 02 kagebistai mane suėmė Laukžemės kaimo kartu su Brone Kalvaityte - buvusia ateitininkų vadove. Atejė į Palangą, o vėliau į Kretingos KGB kalėjimą tardyti. Patyrėme okupantų smurta. Gintis buvo beprasminkla, nes KGB turėjo žkalčiu: per kratą pas vieną ateitininkę radio dienoraštį.

1948 10 28 sovietinis karų tribunolas Klaipėdoje mane nuteisė 25-eriems metams katorgos darbui.

Ilgus metus kalejau Komijoje. Intos lageryje - kentėjau bada, salti, patyčias. Cią man stėmė varda ir pavardę. Buvo tik darbo gyvulys, paženklintas numeriu 0-336. Taip ir buvo vadinama iki Stalino mirties. O mes ir lageryje norėjome išlikti žmonėmis. Po sunkių, aliamų darbų lageryje rengdavome koncertus, mokinės vokiečių kalbos (mokė kaline ukrainietė). Buvusi agronomė mokytoja Jarmalienė organizavo mums kulinarijos kursus (jos vyras partizanas žuvo). Po darby rinkovės rengdavome koncertus, mokinės vokiečių kalbos (mokė kaline ukrainietė). Buvusi agronomė mokytoja Jarmalienė organizavo mums kulinarijos kursus (jos vyras partizanas žuvo).

1949 m. grįžome į Lietuvą, deja, neilgam. Po mano aresto 1949 m. mūsų su trimis mažamečiais vaikais išėjė į Krasnojarsko kraštą, kur patyrėme daug vargo, badą. Po daugelio vergovės metų grįžau į Lietuvą. Įėjau mokslių Palangos gimnazijoje. O čia mokytojai buvo pavyzdingi patriotai - atkakliai ugde Tėvynės mėle. Už tai buvo suimtas mokyklos direktorius A.Urbonas, mokytojai V.Jurevičius, A.Gudaitis, partizanė mokytoja Elena Gudaitė-Eglė ir kt. Neretai KGB išsivesdavo mokinius, likdavo tuštį į suolių. Prisimenu stalininio teroro auką - mokinį Steponą Skersį (jo motina nužude plėšikaujantys sovietų kareivai), mokinius brolius partizanus Grabiūs, išėjusius ginti Tėvynės ir nebe-gržtus.

Palangos gimnazijos pogrindininkų prisiminius užraše

Vytautas RIMGAILA (Pabaiga)

Stai pagavo partizana. Iš miško

(Nuksita / 3 ps.)

Visų tū dorybių mus mokė anot meto tautinė mokykla. (O Stalien mūsų jaunimą auklėja dar okupacijos sovietinės sistemos išugdyta mokykla.)

1918-1940 m. laikotarpiu nepriklausomoje valstybėje subrandinta tauta pajėgė išverti puse amžiaus trukusį sovietinį genocidą ir nepalūžusi atkurti vėl nepriklausomą demokratinę Lietuvą. Tiesa, ji dar ne ta, už kurią mūsų karta kovojo, o daugelis ir galvas padėjo. Bet mūsų Lietuvos vizija mes dar atkursime, pasimokėti iš praeities, būdami vieningi, dorovangi ir darbėtūs.

Metas suprasti, kad tarpusavio kivirčai, sumaištis geru keliu nenuves. Būdami nenuolaidūs, ambicingi, savo valstybingumo, tautos namu neatkursime. Pakrikšim vėl po balta sveta, kaip tos žydų biterės, naturejusios savo avilio... Taigi sukurkime pirmiausia tautai avili - namų-valstybę ir sutartinai į ji medu neškime.

"Seimokratijos" metas atakleidė tirkūstos krašto politikų veldus. Daugelis jų apvylė Tautos iklosčius. Jūs nedelsiant turi pakelti kitą, dorovangi patriotai, norintys ir sugabstantys tarnauti Lietuvai.

Pastarieji dvejai metai išrylikino ir asmenybes, doral, atkakliai dirbančias Lietuvos labui. Tai AT Pirmministas V.Landsbergis, Premjeras G.Vagnorius ir nemėža kitų.

Juozas ENČERIS

1946 m. rudenį įstoja į slaptą Ateitininkų organizaciją, vadovaujančią Bronės Kalvaitytę. Kėlėme sau griežtus reikalavimus, didžius tikslus, rašėme referatus. Skaitėme juos į aptarinėjome slaptuose susirinkimuose. Nutarėme rinkti aukas ir siuštį stūntinius į lagerius ir kalėjimus gimnazijos mokytojams ir mokiniams. Tačiau surinkti aukų ir pasiūsti stūntiniui nespėjome, nes brakidėjo areštai. Visi palankėme ryšius su partizanais, pagal išgales parūpindavome jiems knygų, žodynų. Iš partizanų gaudavome nelegaliuos spaudos, proklamacijų. Jas platiindavome.

1948 07 02 kagebistai mane suėmė Laukžemės kaimo kartu su Brone Kalvaityte - buvusia ateitininkų vadove. Atejė į Palangą, o vėliau į Kretingos KGB kalėjimą tardyti. Patyrėme okupantų smurta. Gintis buvo beprasminkla, nes KGB turėjo žkalčiu: per kratą pas vieną ateitininkę radio dienoraštį.

1948 10 28 sovietinis karų tribunolas Klaipėdoje mane nuteisė 25-eriems metams katorgos darbui.

Ilgus metus kalejau Komijoje. Intos lageryje - kentėjau bada, salti, patyčias. Cią man stėmė varda ir pavardę. Buvo tik darbo gyvulys, paženklintas numeriu 0-336. Taip ir buvo vadinama iki Stalino mirties. O mes ir lageryje norėjome išlikti žmonėmis. Po sunkių, aliamų darbų lageryje rengdavome koncertus, mokinės vokiečių kalbos (mokė kaline ukrainietė). Buvusi agronomė mokytoja Jarmalienė organizavo mums kulinarijos kursus (jos vyras partizanas žuvo).

1949 m. grįžome į Lietuvą, deja, neilgam. Po mano aresto 1949 m. mūsų su trimis mažamečiai vaikai išėjė į Krasnojarsko kraštą, kur patyrėme daug vargo, badą. Po daugelio vergovės metų grįžau į Lietuvą. Įėjau mokslių Palangos gimnazijoje. O čia mokytojai buvo pavyzdingi patriotai - atkakliai ugde Tėvynės mėle. Už tai buvo suimtas mokyklos direktorius A.Urbonas, mokytojai V.Jurevičius, A.Gudaitis, partizanė mokytoja Elena Gudaitė-Eglė ir kt. Neretai KGB išsivesdavo mokinius, likdavo tuštį į suolių. Prisimenu stalininio teroro auką - mokinį Steponą Skersį (jo motina nužude plėšikaujantys sovietų kareivai), mokinius brolius partizanus Grabiūs, išėjusius ginti Tėvynės ir nebe-gržtus.

Pal

(Atkaltas iš 2 pus.)

Kita karta kita į alėjinį maišą, užriša ir traukia, kol pradeda kraujas bėgti per nosį, burną ir ausis. Vėl paleika be samonės. Nieko neišgaudami, pradėjo elektra šonus deginti. Vėliau, nepakeldamas tokiu kančiu, pasakiau: "Daugiau į jūsų klausimus neatsakinėsiu. Ką norite, tą rafykite, tik manes nekankinkite. Arba sušaudykite!" Tardė pusantrė mėnesio. Jokio maisto ir rūbų neleido perduoti. Utelės édė. Braukdavom nuo kuno kaip uogas. Sveriau tada 30 kg.

Kai atėjo prokuroras uždėti byloje sankcijos, klausė, ar viską prisipažinau. Aš jam atsakau: "Nieko nežinau. Jūsų valia. Aš po byla nesirašau." Trečią dieną atvažiavo karo tribunolas ir nutelsė pagal 58-IIa straipsnių 7 m. lagerio ir dar 5 m. tremties. Džiaugiaus, kad neišdavau, kur yra partizanų bunkeris. (Viena jie jau buvo radę ir sunaikinę, o kito negalejo rasti.)

Išvež mane į Vilniaus Lukiskių kalėjimo persiuntiamajį punktą. Skirstė į lagerius. Stipresnias išvež į Kolymos aukso kasyklas. Iš ten né vienas negrindo. O manė atvežė į Šiliutės lagerį. Cia dirbo žydai gydytojas, kalnas M. Kauno. (Pavardė nelabai prisimenu - gal Blensbergis.) Jis labai užstodavo lietuvius. Pamatas, kad mano - viena oda ir kaulai, jis paguldė mano į ligoninę. Ten radau generalą Pediulionį, generalą Velykį, pulkininką Sakmaną, Smetonos adjutantą, kunigą profesorių Kemejį, kunių daktara Kaččiuką ir daug kitų intelligentų. Ligoninėje truputį pasitaisiau. Bet karta daktaras atėjęs pasakė negalių manęs išgliau laikyti. Nutarė palikti manę ligoninės kirpėjui. Kirpėju dirbau iki 1948 m., kol išvež į Mordovijos lagerį.

Ten patekau prie sunkų darbu. Jei darbo normą įvykdavom, gaudavom 400 g duonos, o jei ne - 300 g. O normos niekas negalejo įvykdinti ir mirdavo iš bado. Jokios paramos negaudamas, vėl labai sulysau. O dar susirgau maliarija. Vėl buvau paguldytas į ligoninę Pasibaigus mano lagerio bausmei, su 40 kitų tremtinių buvome išvežti į Krasnojarsko srt., Dolgomost'o raj. Atsidurėme taigoje.

Pradžioje nakvodavome prie laužo. Pasakė: statykite bendrabutį. Visi puolė statyti - juk artinosi žiema. Bet buvome labai nusilpę. Dvidešimt žmonių numirė. 1954 m. mus išvežė dar tolliau į pietus, į Ilansko raj. statybų darbams.

1956 m. kovo mén. pradėjo dalyti pasus. Leido gržti į Lietuvą. Bet nebuvu pinigų. Aš gržau 1957 m. Siaip taip, prisiregistravau Tytuvėnuose, bet vėl bėda - ištisus metus niekas nenorėjo su tokiu paru priimti į darbą. Ir tolliau buvau sekamas, įtarinėjamas. Netgi balsuoti 5 metus neleido. Tai štokie žiaurūs žmonės tie komunistai! Būdami be sažinės, be tikėjimo, jie darė, ka norėjo, bet mes jems dovanojom. Tad gyvenkime kaip broliai laisvojoj Lietuvoj, bet ir būkime apdairūs, kad vėl nesulaikume komunistų viešpatavimo dienų.

Petras VRUBLIAUSKAS
Tytuvinė

Mūsų ešelonas, 1946 m. gegužės pabaigoje išvažiavę iš Vilniaus, balandžio 21 diena, Didžių šeštadienį, atsidūrė Buchtoje Nachodkoje. Išgirdome, jis esant suskirstytą į keturių zonas, turint apie 16 000 kalinių. Tai buvo vienas didžiausių persiuntimo punktų, tuometinė sovietinių vergų prekyvietė, aprūpinanti pigiai darbo jėgas visas Tolimųjų Rytų, Siaurės Rytų statybas, Kolymos aukso kasyklas, iš kurių daugelui nebuvo lemta sugržti.

Birželio mėnesį pakrovė mus, keletą tūkstančių vos kojas bepavelkančių klijapų į laivą "Noginas" ir išvežė į Magadaną, Kolymos sostinę. Iš ten su kūtais lietuviuose patekome į Kolymos Siaurės Vakarų valdybos lagerius už tūkstančio kilometrų nuo Magadano. Tos valdybos centras buvo Susumanas. Cia buvo ir ligonių. Į tą ligoninę 1946 m. lapkričio mén. aš, keletą ligų kamuojaamas distrofikas, klijatai ir patekau. Ir tik gero gydytojo, tokio pat kalnio maskevičio Aleksiejaus (pavarde jau pamiršau) dėka likau gyvas.

Podvieju mėnesių gydymo buvau čia pat, Susumane, pervaestas į vadinančią OP sveikatą taisytį tolliau.

"Už ką buval telsta?"

Mane buvo suvedę su Gene Gumiuliauskaitė, kurios niekada nebuvo iš tolo mačiusi. O ši, išspūdžiusi, išsiblizginusi, ramiausiai pilyé viska, ką budeliai buvo nurodė. Man aiškino, kad toji "mano drauge" su ginklu pajimta. Atsakiau: "Jinai su ginklu, o aš be ginklo, bet kaip jinai atrodo, o kaip aš?"

1953 m. balandžio 28-29 ir gegužės 3 d. tėsė. Liudininkė buvo tik viena Genė Gumiuliauskaitė.

Taigi be kaltės, be irodymų, vien dėl agentės Gumiuliauskaitės juodos sažinės buvau nuteista 10 m. ir 5 m. tremties. Gal ir šiandien ji ramiausiai gyvena? O kad bent dabar vieša išpažinti atliktu!

Dar advokatė norėjo man duoti, bet aš nesutinkau, nes buvau nekalta. Pasakiau: "Ką tu gins? Juk aš nieko nežinau. Jūs patys kaltinate, patys

skundus mano vardu rašot, patys teisinate. Nesuprantu, ko siekiate? Ji paklausė, kodel tai buvo skundai. Kai pasiūlė, sako: "O mes tyčia ražėm". Vadinas, ir ta byla tyčia sufabrikuota. Kodel, už ką?

Bausme atlikau Archangelsko sr. Ercevo lageriuose. Teko dirbtį visokius sunkiausius darbus. Tikt anglių kasyklų išvengiai. Dirbau miško darbus: vagonus kraudavau, elektriniu pjūklu miško medžiagą apdirbau, štabeliuodavau anglių, kalkių, cemento vagonus kraudavau; vasarą stenaudavau, šiltadaržiuose dirbdavau; dirbau siūvykloje - iš padangų padus

Archangelskas. Ercevo lag. 15 punktas. Politkalinės Adelė Skaraitė (dešinėje) ir baltarusė Marusė 1955 m.

Politkalinių Vorkutos šachtoje 1956 m. Iš kairės: Alfonsas Jablonskis, Antanas Martišius, Antanas Pilkturka, Valerija Pajėdaitė, Gaučys, rusas (pavarde nežinoma)

Vorkuta, 1957 m. Mustelkių ir Jablonskių vestuvės. Viduryje - kunigas Mildažis (atvykęs iš Intos); iš kairės - Jonas ir Janina Mustelkių, Alfonsas Jablonskis (jaunavedžių tėvas); dešinėje - Valerija Pajėdaitė ir Alfonsas Jablonskis

Ligoninėje per diena gaudavome po tris duones džiuvėsius ir po kaučiukystos jūrų kopūstų sribbos. Perdues į OP, duones negavome nė graimo. Ryte - "kipetokas", pietums - avilžų "sribuba". O tos avisos, kurių sribroboje maišėsi tik viena kita, - kritusių arklių éistas pašaras. Vakarienei - vos vos balzaganas "kipetokas" (mat iš vandenėlių išberdavo šiek tiek pieno miltilių). Du kartus per savaitę gaudavome po mažą gabalėli "moržvieria" (jūros žvérės).

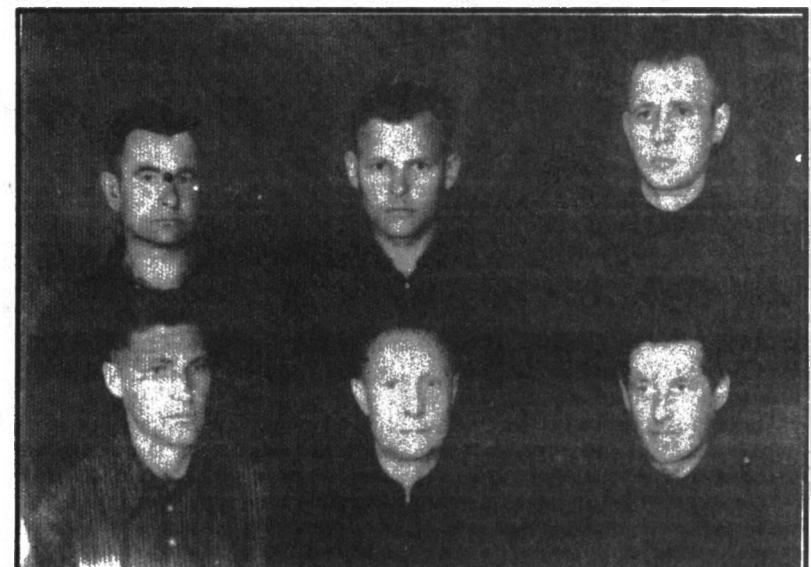
Gultai - be čiužinių, trimis žmonėmis - dvi antklodės: viena - pasikloti - antra užsikloti. Į vidurį patekės būdavo laimingiausias. Iš rūbų vieni gaudavome apatinės kelnes, kiti - marškiniai. Lauke šaltis siekė iki minus 60 ~ 62 C. Kiekvieną dieną stipriausius slūntę į tundrą malkų. Šiuos rytau truputį sočiau pamaitindavo, šilčiau aprengdavo ir prigrasdavo nepasimesti, neatsilikti vieniems nuo kitų, nesésti išsétis, nes tada jau neatsikelsi - sušalxi. Nors jau

buvu po viduržemio, dienos po truputį šviesėjo, ilgėjo, bet per šitokį šaltą buvo tokis šukas, kad vos už kelijus žingsnių nieko negalejai matyti. Tokiuose žygiuose buvo labai svarbu nepamesti savo pėdsakų, nes jais reikėjo gržti atgal. Malkų éjomė be sargybos. Kur tu dësies, išsekė žmogeli, tundroje taip šalant? Kartą iš tokios "ekspedicijos" vienas ir ne-

pjaudavau (man tas darbas buvo visų sunkiausias); žiemą, kasdavome durpes, kalkus... Normos aš niekada neišvykdavau, todėl dažniausiai buvau sumaištintas maisto norma. Bet buvau taip nusilpusi, kad ir to devynio nesuvylgydavau. Iš naujų paramos beveik negavau, nes tėvelis neturėjo iš ko stuti. Mat tėvelis niekur negavo darbo už dukters blogą išaukėjimą. Mama, reumatė sutraukta mažai valdžiojo, o dar kai pakankino, visai pasiliuko.

Gržiau 1956 m. gegužės mén. Neurėjau kur gerai išsimiegoti, nes tėvelių viškas buvo atimta. Jie patys sugrūsti į vieną kambarį. Per dieną dažnai kancias, kryžiaus kelius už poros metų išskovoju namą, nes jis buvo atimtas klasta, neteisingai - municipalizuotas nesant savininko, nors tėveli visą laiką gyveno ir nuoma mokėjo. Gržiaus nebebebijau iškelti į aikštę jų mela.

Pagaliau darbą per labai gerą

Vorkuta, 1955 m. Iš kairės: (apač.) Šaltupis, Pranas Šeduikis, buvęs kelių policijos viršininkas Antanas Martišius (iš Notėnų), (viršut. eil.) Vaitkus, Alfonsas Jablonskis, Antanas Pilkturka

sos, išsekusios, pajuodusios, mažai į žmones panatiros butybės, besistengiančios patenkinti artiuos krosnies, besistumdydamos, kalbėjome tik viena tema - apie duoną. Vienas ukrainietis pasakojo, kokią puikią, skanią duoną kepa. Jo žmona. Kitas, gal rusas, gincijosi, kad niekur pasauluje moterys neisikepia tokios ašanios duonos, kaip jų kaimė. Būdamas vienas lietuvis tarp šių nesiminguju, aš tylėjau sukandės dantis, nes nuolat svajoju apie burnoje tirpsčiandą mano mano keptą duoną...

Duona buvome neragavę jau keletą savaičių. Lauke geležinių šaltis, viduje - badas. Pradėjo žmonės mirti ir čia, OP (nors ši istaiga pretendavo į "atpenėjimo punkta"). Ir iš lagerio ateidavo liudinės žinios. Buvo jau išmire ištisi lageriai, net nebuvę kam laidotai.

Vienas atsikimas OP barake il-

Plungės raj. ūvietimo skyr. vedėja Gedžautė gavau. Jis visur éjo patys į partijos komiteto, į saugumą, pastraže garantiją, kad už mane atsako. Išdarbino Stonelių septynmetėje mokykloje, bet neilgam. Vėl saugumas pradėjo kabineti, reikaloavo pasakyti, už ką buvau teista. Ūvietimo skyr. vedėjas ir mokyklos direktorius Valancius visai stipriai dėlėdavau, kad galėčiau dirbtai tolliau, bet priei vėja nepapuošti.

Ar galima patelisinti tolida mokytoją, kuri jéjus į areštuočios mokytojos klase, vaikams verkiant, šaukiant "Arduokit mums mokytoja, ji nakta, ji gera, mes ją mylim, pas kitą mes nesimokymim...", vaikuciams atsakė: "Nesigaliékit jos - ji išdavė tėvynę ir neveria jūsų ašarų".

Tad ar galėčiau šiandien ir geriausiam būčiuliui atsakyti į klausimą: "Už ką buvau teista?"

Zuzana BITINIENĖ-VENCKUTĖ (Pabaiga)

Kolyma

grijo - atsiliko nuo draugų, pavargės atsisėdo pailsėti ant savo žagarų ryšulėlio... Gržę ieškoti draugai rado ji sustingusi į ledo gabala.

OP barake prie krosnies buvo šilta, bet bent kiek tolėliau šalome net iš po antklode. Krosnis, kaip ir visur Kolymoje, buvo nuolat kūrenama geležinė statinė, skirta iki raudonumo, ji per kelis metrus skleidė malonių šilumą.

Susumane mes, pusnuogės, ba-

gam pribloškė mus visus. Norėdamas patekti arčiau krosnies, vienas klipata pasvirė ir suknubo ant raudonai iškaitusios krosnies. Siaubą keliantis klyksmas, degančios mėsos kvapas, keistai subligusios kelių senesniųjų kalinių alysi... Čia pat žmogus ir mirė baisiose kančiose. Tą vaizdą neretai sapnuojuo dar ir šiandien.

Po šio įvykio pakiles nuo gultų vienas rusas pasakė: "Aš dešimt metų buvau komunistų partijos narys. 1942 m. fronte per savo kaltę pakliuvau vokiečiams į nelaisvę. Praėjau vokiečių konclagerių siaubą, prakeikę Hitleri bégau, buvau suautas, 1944 m. išvaduotas gržiau į tėvynę, o čia pat nuteistas už Tėvynės išdavimą 10 metų... Dabar prakeikiu Stalina, sukūrusi ši pragara, iš kurio, matau, nešeisiu." Po keleto dienų šis žmogus iš mūsų OP barako dingo, daugiau jo nesutinkau. Poetas Anatolijus Ziguinas, buvęs Kolymos lagerio kalinis, rašė:

*Chudy, w salatanych bułatach,
W sugrobach na kraju siemli -
Zdzie było mało vinovatych,
Zdzie było bolę biec vinyli.*

1992 m. liepa

TREMTINYS

4

Romualdas ENDRIUKAITIS 1933-1992

Gimė Šakių apskr. Keduliuose, Kukarskės kaime, 1949 m. rugpjūčio mėn., dar Jurbarko gimnazijos mokinys, suimamas už antinės rytinės veiklą. Kolegio Marijampolės klasėje, Mordovios ligteruoje, 1954 m. grįžo į Lietuvą. Baigė Kauno medicinos mokyklos farmacijos skyrių. Dirbo Kudirkos Naumiestyje, vėliau - Keduliuose.

Prasidėjus Atgimimui, ištraukė į politinių kalinių ir tremtinų sąjungos veiklą. Rinko žmigru spiečių Keduliuose, venkusius partizanus. Partikino žuvusiai partizanai užkasi mo vieta Keduliuose. 1990 m. sutvarkė jų kapavietę, pastatė paminklinį akmenį.

Mirtis gegužės 17 d.

Šakių skyrius

SKELBIMAI

Prašome paliudyti apie šiuos rezistencijos dalyvius, norinčius gauti rezistencijos dalyvio paštymą: Petras Uktupys, veikė Kupiškio raj.; Staponas Diliutės, Ignas Vaicius, Severina Markaitienė, Augustinas Markaitis, veikė Kretingos raj.; Kazys Misnevicius, veikė Panevezio raj.; Tadeušas Tumanis, veikė Rokiškio raj.; Stasė Prelauskaitė, Antanina Kačiūtė - Pocienė, Natalija Keturkienė, veikė Jurbarko raj.; Kazė Garbuttė - Deveikiškė, Stasys Naudžiūnas, Ona Jančioraitė - Laukaitienė, Kostė Bubnytė, Simona Kleiza (po mirties), veikė Prienu raj.; Stasė Brazauskaitė - Matulienė, Elena Brazauskaitė, veikusios Radviliškio raj.; Alfonsas Malinauskas, veikė Biržų raj.; Pranas Magalenga, veikė Vilniuje.

Atsiliepimus prašome siųsti LPKTS tarybai.

Liepos 18 d. 11 val. Ukmergėje, parapijos bažnyčioje (senojoje) bus laikomos šv. Mišios už žuvusius "Tankisto" būrio partizanus. Po mišių žuvimo vietoje, Kaučių km., šventinamas kryžius.

Kviečiame dalyvauti.

Liepos 19 d.: po šv. Mišios Eržvilko miestelio alkštėje prie paminklo partizanams įvyks pasitarimas dėl jų atminimo jamžinimo. Gimines ir arsimiusius prašome dalyvauti.

Rugpjūčio 2 d. 12 val. Lekėčių bažnyčioje bus aukojuamos šv. Mišios už žuvusius partizanus, po to bus atidengtas ir pašventintas paminklas Lekėčių krašto partizanams.

Kviečiame dalyvauti.

Rugpjūčio 8 d. Ariogaloje (Raseinių raj.) įvyks visos Lietuvos partizanų, politinių kalinių, tremtinų, jų rėmėjų, ryšininkų bei jų šeimų našų tradicinis susitikimas.

Norintiems susirasti bendro likimo seseris, brolius rekomenduojame turėti lentelę (20x40 cm dydžio) su gulago pavadinimu. Susitikimas prasidės 11 val.

IVYKIAI

ŠILALĖS raj. Liepos 4 d. Kvėdarną suvažiavo šio kraiko žmonės, nemaža buvusių tremtinų. Prie paminklo žuvusiems už Lietuvą tremtyje ir tėvynėje 1940-1953 m. prisiminata skaudi Kvėdarnos apylinkių prasidės. Uždegtos žvakutės. Prie Vytauto Didžiojo paminklo pasidalys prisiminimais, kaip saugumlečiai norejo paminklą sunaikinti ir kaip pavyko ji išgelbėti.

Per vakarę prie Jūros, po ažuolais, kalbėjo bolševikų nukankintų kvėdarniečių giminės.

Kęstutis BALČŪNAS

KEDAINIŲ raj. Liepos 5 d. Pernaravos miestelyje iškilmingai pagerbtai pokario metais žuvę valsčiaus partizanai ir ryšininkai.

13 val. buvo aukojuamos Šv. Mišios. Po pamaldų didžiulė minia su bažnytinėmis ir Sajungos vėliavomis pajudėjo kapinių link. Cia iš lauko akmenų pastatyto paminklo plokštėse iškalta 41 pavardė Prisikėlimo apyg. Maironio rinktinės partizanų ir ryšininko, žuvusių šiame valsčiuje nuo NKVD ir vietinių stribų kulkų.

Paminklas pastatytas rajono komisijos rezistentams jamžinti ir vietinės viršaitės Aldonos Kurtukienės iniciatyva. Dar pavasarį ant partizanų kapų suože 45 berželiai...

Juozas BANYS

Žuvusiem už Lietuvos laisvę

Luokėje liepos 5 d. galingi varpai sukvietė daug tikintinių į Kalvarijos atlaidus. Atyko ir Telšių šaulių kuoja. Po pamaldų Luokės bažnyčioje už laisvės kovotojų vėles iškilminga procesija su giesmėmis ir bažnytinėmis vėliavomis patraukė į miestelio alkštę, kur buvo atidengtas ir šventintas paminklas "Žuvusiems už Lietuvos Laisvę ir Nepriklausomybę".

Tas paminklas komunistų valdymo metais buvo nuverstas, sudažytas į gabalus ir užkastas, o šventą vieta paversta turgtaus alkštė, kur pokario metais buvo mėtomi tūniukinti partizanų kūnai.

Luokės miestelio ir apylinkių gyventojai, remiami apylinkių viršaitės Genovaitės Linkuvienės, kai kurių viderinės mokyklos mokytojų, paminkla iškastė, alkštę sutvarkė. Pagal sudaužytą paminklio pavyzdį tauto-dailininkas K.Pliušys, padedamas mokytojo Kauno, sukurė naują paminklą. Finansuikai remė Telšių raj. savivaldybę (pirmininkas Linkus).

Paminklo šventinimo išildinmėse dainavo, deklamavo Luokės etnografinis ansamblis (vadovė mokytk. Joana Misiūnienė), skautai.

Prie paminklo kalbėjo AT deputatas V.Puplauskas, paminklo atkūrimo iniciatoriai, vietinės valdžios atstovai, Telšių šaulių kuopos vadai V.Majauskas, buvęs partizanas šaulys K.Skirka, Krikštionių demokratų partijos Telšių skyriaus pirmininkas F.Meižienis ir kt.

Genovaitė PETRULIENĖ

ATSILIEPKITE!

Pranas BUDRA, g. 1916 m. Gyveno Alytaus apskr., Butrimonių valst., Mažiūnų km. Suimtas 1944 m. vasarą namuose. Tolėnės likimas nežinomas. Žinių laukia Kazimieras BUDREVICIUS, Viršuliškių 25-60, 2056 Vilnius, tel. 417316.

Kazys STRELECKIS iki 1951 m. kaijo Karagandoje (Kazachija), Vytautas SABALIAUSKAS iki 1959 m. kaijo Kazachijoje, dirbo Rudnikų kasyklose. Jų leido Steponas MINELGA, Elijčių km., Čeklikės pałtas, Kauno raj.

Edvardas JUKNAITIS, Edvardas, kiles iš Biržų raj., Kvietių apyl., Šilaičių km. Partizanas, Dailevos apyg., Gardino tėvonijos vadas, slapyvardis - Juozaitis. Žuvo 1947 ar 1948 m. Žuvimo, palaidojimo vietas žinančių, leiko Ryčė JUKNAITYTĖ - SETKAUSKIENĖ, Studentų 32-8, Kaunas, tel. 733627.

Kreipiuosiųsi buvusių Tomako srt. Ceremoňyku tremtinius, savo lidimo brolius ir seseris. Al, atitremtas iki 1947 m., buvau vienintelis fotografas, jamkičes jūsų atvaizdus rūkantciuose fotografių.

Labeli pralaidėdau dar išsaugotas fotografijas man prisiusti, užrašius autografotų žmonių pavardes.

Iš anksto dėkiniau dėl pagalbės.
Mano adresas:
Jonas Noreika,
Partizanų 168-24,
3041 Kaunas.

Lietuvių tremtinų vestuvės, Tomko srt., Ceremoňyka, 1956 m. J.Noreika viršutinėje eilėje ketvirtas iš kairės

Kęstučio spygardo Algirdo būrio kovotojai. 1949 m. gegužė

MUMS RAŠO

1940 m. rugpjūčio mėn. mūsų artierijos dailinė iš Seredžiaus trėmė į Pabradę iki Kauno. Nemunu plaukėme baržą. Toliau žygavome per Jonava, Ukmergę, Želvą, Moletus, Joniliuką iki Pabradės. Pakeliui, netoli Želvos, atokiau nuo kelio, buvo nedidelė 'pradinė' kaimo mokykla. Mums priartėjus, pasipylė iš jos valai ir kartu su mokytoja paskubomis ėmė skinti kieme žydėjusias gėles. Po to bėgė metėsi prie kelio. Mokytoja, dar labai jauna, didžiausią jurginą puokštę įteikė priekyje jojusiam leitenantui, berodis, Šidagui, o iš jos akių skruostais tekėjo ašaros. Kol pragygiavo visa mūsų arkliai traukiama patrankų kolona, vaikai apdailo gelėmis beveik visus kareivius.

Mums nežinomas nei jos vardas, nei pavardė. Ir kas žino, ar vėliau nedundėjo jos dulketas traukinys į Šiaurę ar į Rytus. Kaip man ir daugė-

Hui. Gal ją jau priglaudė Lietuvos ar Sibiro žemė, bet prieš daugelį gautų gellių apšakstyti patrotės lietuvių ašaromis, nepamirštū iki šiol.

Leonas VIDUGIRIS
Panemunės raj.

ŠIRDINGAI DÉKOJA

Pokario metais Ukmergės raj. Šaukuvos km. gyvenęs ūkininkas Bronius Bundenis ir Buzų km. gyvenęs ūkininkas Vladas Garliauskas (dabar gyv. Šaukuvos km.) savo sodybose turėjo įstrenge slėptuvės (bunkerius), kuriose, rizikuodami visos savo šeimos likimui, priglaudsavo partizanus. Cia ne karta gelbėjosi nuo mirties ir Vyties rinktinės Sėrūno būrio, partizanas Kazys Usonis-Liepa iš Šaukuvos km. Jis dėkoja ji gelbėjusiems ūkininkams.

Būr. partizanas
Stanislovas KUODIS-Fricas

DÉKOJAME

P. Natalijai Alvikienėi, p. V.Baltučiui iš Australijos; p. Gintarei ir George Akerley, p. J.Laukaičiniui iš Amerikos; p. A. ir F. Kantautams, p. Marijai Aršikaitytė-Uleckienėi, p. Nijolei Bagdžiūnienėi iš Kanados už pinigines aukas.

ATITAIŠYMAS

"Tremtinio" Nr.13 (70), 4 psl. Mykolo Sprindžio informacijoje iš Utenos raj. trečios pastraigos pabaiga skaityti: tautos didvyrio Antano Kraujelio devyniasdešimtmetis tévas, žmona, seserys, sūnus.

Redaktorė Vanda PODERYTĖ,
lit. redaktorė Danutė BARTULIENĖ,
techninė redaktorė Birutė OKSAITĖ

TREMTINYS

1992 m. liepos 15 d. Nr. 14(71). SL 289.
Kaina su akciju 1 rub. Prenumeratoriams 50 kap.
Mūsų adresas: 3000 Kaunas, Donelaičio 70th, tel. 209530

Redkolegija: Juozas ENČERIS, Algirdas MARKŪNAS, Natalija PUPEIKIENĖ, Dalia KUODYTĖ, Alfredas SMAILYS

Rinko ir maketavo "LITERA". Spausedino "Aušros" spaustuvė Kaune, Vytauto pr. 25. Oficialinė spauda, 1 sp. lankas. Tiražas 10.000. Užs. Nr. 4251.